

Кевин Скот

МАРГАРЕТ ТАЧЪР

ПЪТЯТ НА ЖЕЛЯЗНАТА ЛЕЙДИ

„Не четете само историята, четете биографии, защото те са това, което е животът, но без теорията“.

Бенджамин Дизраели,
писател

Маргарет Тачър
Пътят на Желязната лейди

Автор *Кевин Скот*
Превод *Горанка Цветкова*

Издателство „Паритет“, София
216 стр.

Родена в обикновено семейство, без връзки и финансова подкрепа, Маргарет Тачър успява да оглави Консервативната партия и три пъти поред е избрана за премиер-министър. Тя е силна, честна, способна да прояви упоритост, но и да влезе в положението на противника, честолюбива, но невъзмутима и хладнокръвна. Тачър достига самия връх на доминираната от мъжете власт, но си остава жена. Баща ѝ, който притежава бакалия, проповедник и местен политически деец, внушава на дъщеря си, че „различните“ ръководят хората, а „тунеядците“ ги следват във всичко. Убеждава я „никога да не върви след тълпата, а да я води“. Тачър е ярък пример на „женски лидер“ за всички млади жени.

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена, в каквато и да е форма, без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-625-2

Съдържание

Детски години	5
Оксфорд – прекият път към властта	21
Дартфорд и първи опит за влизане в парламента	32
От Камарата на общините до правителството	43
В опозиция, победа на консерваторите и министърски пост	61
Между семейството и кариерата	80
Неукротима амбиция и успех	88
Фолкландската война	98
Втори мандат като министър-председател	110
Ирландската републиканска партия	120
„Звездните войни“ на Рейгън и Горбачов	127
Залезът: третият мандат	143
Криза в страната. Падането на Берлинската стена	157
Заговор. Последна реч в парламента	169
Важни дати в живота и дейността на Маргарет Тачър	202

Маргарет Тачър, 90-те години на XX век. (Фотография от колекцията на фондация „Маргарет Тачър“, Wikimedia Commons)

Детски години

Маргарет Робъртс е родена на 13 октомври 1925 година в Грантъм, малък английски град между Лондон и Единбург. Баща ѝ Алфред Робъртс е бил собственик на две бакалници, а майка ѝ Беатрис Ител – домакиня. Маргарет и по-голямата ѝ сестра Мюриъл са отгледани в строгост и послушание, както го изисква методистката църква, на която родителите им са ревностни привърженици.

Алфред Робъртс е пастор и в неделен ден изнася проповеди за човешкия дълг пред Господ, пред хората и пред самите себе си. Маргарет отрано възприема принципите за честност, стоицизъм, съпротивата срещу всякакви съблазни и реализирането на собствените цели. В училище тя е една от най-добрите ученички и винаги се стреми да е първа във всичко. Маргарет е знае, сигурна е, че това се постига единствено с упорит труд. Когато на конкурс за ученическа поезия получава първа награда, тя чува някой да казва: „– Имала е късмет“, тя засегната отговоря „– Не, заслужих си го!“ Тези думи са доказателство

за твърдостта на характера ѝ и за това, че той определено вече е формиран.

Според учителите ѝ, Маргарет е била прилежна и талантива ученичка, но високомерна, избухлива и с остър език, който винаги ѝ е помагал в трудни ситуации. Сигурно затова съучениците ѝ я наричали „Меги – четката за зъби!“

След училище Меги помага на баща си в магазина. „Една от задачите, които ми поставяха още от малка, беше да вадя продуктите от кашоните и сандъците, да ги претеглям и да ги слагам по фунт или два в пликове.“ – спомня си Маргарет Тачър. Алфред заделя много време и внимание на малката си дъщеря, която прилича на него и трябва да оправдае надеждите му.

Бащата на Маргарет е само с начално образование, но непрекъснато се самообразова. Интересува се от икономика, политика, история, чете непрекъснато книги, вестници и списания. И предава на малката си дъщеря своята страст към опознаването на процесите, които протичат в обществото. Ученичката Меги Робъртс с увлечение чете същите книги

Родната къща на Маргарет Тачър, където е родена на 13 октомври 1925 г.

и списания като баща си и двамата водят дълги и интересни разговори за съвременната политика и икономика.

„Всичко, абсолютно всичко, дължа на баща си.“ – ще каже премиер-министърът Маргарет Тачър в своята първа реч.

Семейство Робъртс пести от всяко нещо: дрехите им са скромни, ушити собственоръчно, в храната няма никакви излишни глезотии, в къщата липсват красиви и модерни вещи, обзавеждането е почти спартанско. Не защото са бедни, двата дюкяна носят добри пари. Методисткият пастор Алфред Робърт смята пестеливостта за основна добродетел. Малката Меги завижда на приятелките си за красивите рокли, изящните обувки и ярките панделки. Но не позволява на завистта да завладее мислите ѝ, а се стреми към познания и упорит труд, защото е сигурна, че един ден всичко това ще даде своите плодове.

Маргарет от дете има влечение към дискусиите, споровете и остроумните отговори. Заедно с баща си посещава заседанията на

Маргарет Тачър, 1938 г.

градския съвет, където той заема ръководна длъжност, няколко години той е бил дори кмет, и слуша обсъждането на най-важните проблеми в града. Сама тя, докато е ученичка, членува в дискусияния клуб в родния си град и е един от неговите лидери. „Тя знаеше да говори правилно още на възрастта на повечето си връстници и приятели, които ползваха предимно междуметия.“ – спомня си една близка на Маргарет.

Бащата на бъдещия премиер-министър, Алфред Робъртс, се премества в Грантъм, Централна Англия, от съседния Нортхамптъншър, където четири поколения от неговото семейство са били селски общари. Робъртс е роден през 1892 година. Бил любопитно момче и мечтаел да стане учител, но бил принуден да напусне училище на дванадесетгодишна възраст, за да помага на семейството. Жаждата за знания и стремежът да навакса пропуснатото образование не го напускат през целия му живот.

Неговата биография сякаш е излязла от страниците на популярна книга за самоусъвършенстване. След като сменява няколко работни места, през 1913 година той присти-

га в Грантъм и става помощник-управител в една от големите бакалници в града. Когато на следващата година избухва Първата световна война, Алфред се отправя към призовния пункт, но не го вземат в армията поради силно късогледство. Възможно е този физически недостатък да го е спасил.

Алфред Робъртс е висок (метър и осемдесет и пет), строен, с много светла руса коса, със симпатични черти. Скоро се запознава с Биътрис Етел Стивънсън, дъщеря на местен железничар, и през 1917 години двамата се женят. Биътрис (Бити) е с четири години по-възрастна от съпруга си, вече има собствен шивашки бизнес.

Две години по-късно младото семейство е спестило достатъчно средства, за да отвори собствена бакалница в северните покрайнини на Грантъм, на важен кръстопът. След още две години Алфред и Беатрис се сдобиват с първата си дъщеря – Мюриъл, а през 1925-а – и с втората, Маргарет Хилда. В своите мемоари, разказвайки за детството си, Маргарет Тачър пише: „Нашите най-ранни спомени обикновено ни изглеждат като пълна мъгла. Моята мъгла беше щастлива – в нея винаги грееше слънце, процеждайки се през листата

на лаймовото дърво в нашата всекидневна, и някой – майка ми, сестра ми или може би някоя от продавачките в магазина – винаги беше край мен, за да ме прегърне, да ме успокои, да ми даде бонбон.“

При Алфред нещата вървят добре. И несъмнено той е виждал в собствения си успех ръката на Божественото Провидение. За него, както и за съпругата му, основата на живота е вярата. Семейство Робъртс водят суров и скромен начин на живот „без излишества“ – нямат градина, нямат течаща вода, нито вътрешна тоалетна.

От най-ранна детска възраст Маргарет е обожавана от баща си и в много отношения прилича на него. Докато сестра ѝ Мюриъл е взела повече от майка им. Биътрис Робъртс е образцова домакиня и няма никакво въздействие върху възпитанието на Маргарет.

Алфред Робъртс има само начално образование, но е ненаситен читател и постоянно се стреми към обогатяване на познанията си. Тази страст той предава и на дъщеря си. Двамата ходят заедно в библиотеката и всяка седмица избират по две книги, които четат поред. Примерът на баща ѝ ден след ден внушава на Маргарет необходимостта от

упорита работа върху себе си и викторианска честност. Робъртс никога не признава изрази като „Не мога“ или „Това е прекалено трудно“. Маргарет го обожава и дълги години помни неговите напътствия: „Ти сама изграждаш своя ум. Никога не прави нещо само защото така постъпват приятелите ти. Никога не следвай тълпата само защото се страхуваш да бъдеш различна. Ти води тълпата, никога не върви след нея.“

В началото на кариерата си като премиер-министър Маргарет Тачър заявява в едно интервю: „Ние живеехме много сплотено и повечето от заниманията ни бяха съвместни.“ Това се отнася в пълна степен и за работата в магазина. Благосъстоянието на семейството зависи от търговския оборот на Робъртс, което на свой ред зависи от това, колко добре са обслужвани клиентите. Магазинът е отворен по всяко време и се слави в околността с качеството на стоките си. „Ако купувате от Робъртс, значи купувате най-доброто!“ – гласи местната реклама. Двете сестри Робъртс помагат на родителите си от ранна възраст. Това не е лесно, но по-късно Маргарет си спомня, че наградата за този труд бил очарователният аромат на

кафе, чай и подправки, който изпълвал жилището им на втория етаж над магазина. Имало и още един приятен момент, за който тя си спомня с благодарност – заради семейния бизнес сестрите имали много повече възможности да общуват с баща си в сравнение със своите връстници, чиито бащи прекарвали делниците в някой цех, работилница или офис.

Маргарет се учи добре, чете безспир и е много активна спортистка на състезанията. Директорката на нейното училище „само за момичета“ в Грантъм казва: „Още като момиче тя беше забележителен оратор.“ Бивша съученичка си спомня: „Тя беше ярка, прилежна и сериозна дори на петгодишна възраст.“

Именно на пет години Маргарет започва да взема уроци по пиано, а на деветгодишна възраст печели поетическо състезание. След победата училищната директорка я поздравява, като не се сдържа да добави: „Голям късмет извади, Маргарет.“ На което Тачър отговаря в своя непоколебим стил: „Това не беше късмет, това беше заслуга.“

По рождение ревностна любителка на споровете, Маргарет е постоянен член на дис-

кусионната група в своето училище. Тя е и най-младият капитан на училищния хокееен отбор.

Робъртс става кмет на Грантъм по времето, когато малката му дъщеря учи в средното училище и на десетгодишна възраст тя го придружава на заседанията на съвета, където придобива вкус към театралността или политическите остроумни отговори. От малка тя наблюдава как баща ѝ, продължавайки да се занимава със собствен бизнес, отделя много време за обществените дела. Именно тук са корените на нейното разбиране за граждански дълг, добросъседство и гражданска гордост, както и за солидарност и щедрост.

Маргарет харесваше училищните уроци по история. Нейната учителка мис Хардинг успява да ѝ внуши любов към този предмет. По-късно, когато има официална визита в Турция и посещава местата, свързани с Дарданелската кампания от 1915 година, тя си спомня, че още в училище е научила за тези сражения. Тачър обаче избира химията. Именно учителката ѝ по химия, мис Кей, я вдъхновява да продължи да изучава този предмет и да го превърне в своя професия.